

МОДЕЛІ АВТОНОМІЙ В УНІТАРНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

ШАПОВАЛОВА Крістіна Геннадіївна - студентка юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 342.55

В статті розглядається правовий статус інституту автономії в сучасному конституційному праві, а також види автономій, їх характеристика, детально аналізуються моделі автономій в унітарних країнах Європи на прикладі Іспанії, Фінляндії та України. Автор доводить необхідність переосмислення та розробки шляхів удосконалення конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим.

Ключові слова: автономія, унітарна держава, конституція, правовий статус, територіальна автономія, повноваження, Автономна Республіка Крим, напрями удосконалення.

Постановка проблеми

Глобалізаційні та інтеграційні процеси, що проявляються на сучасному етапі розвитку європейських країн, зумовлюють тенденції до децентралізації унітарних держав. Надання автономного статусу певним територіям чи спільнотам є одним із можливих варіантів втілення політики децентралізації, а, відтак, постає необхідність пошуку найбільш оптимальної і гнучкої моделі автономії, яка б могла стати прикладом для удосконалення правового статусу Автономної Республіки Крим.

Аналіз останніх досліджень

Започаткували розв'язання цієї проблеми у своїх роботах такі відомі вітчизняні науковці, як С.А. Асланов, І. Беззуб, Н. Беліцер, С.Л. Гвоздинський, С.В. Загороднюк, В.С. Куйбіда, В.П. Колісник, О.Ю. Лялюк,

І.Й. Магновський, О.О. Тимошук та інші. Особливий інтерес становить дисертаційна робота Н.А. М'яловицької, що досліджує питання автономії та її роль у державному будівництві.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному порівняльно-правовому дослідженні правового статусу інституту автономії в конституційному праві та практичному аналізі моделей автономних утворень у сучасних унітарних країнах Європи з використанням автентичних джерел та запропонованих за результатами дослідження змін до Конституції та законів України.

Мета статті – дослідити інститут автономії в конституційному праві, з'ясувати основні види та моделі автономних утворень у сучасних унітарних країнах Європи, сформулювати теоретичні висновки, спрямовані на розвиток теорії конституційного права та розробити на цій основі конкретні обґрунтовані пропозиції, спрямовані на усунення колізій та прогалин у законодавстві з досліджуваних питань.

Виклад основного матеріалу

Термін «автономія» може вживатися у двох розуміннях: широкому і вузькому. У широкому державно-правовому розумінні, автономія означає надання окремим частинам держави (областям, департаментам, префектурам, провінціям тощо) права на самоврядування в адміністративній (управ-

лінській) сфері. У вузькому – це поняття використовується для означення самоврядних можливостей тих чи інших органів, структур (наприклад, автономне становище органів місцевого самоврядування) [1; с.257].

Грунтовне й всебічне дослідження автономії та її ролі у державному будівництві країн Європи здійснила проф. Н.А. Мяловицька. Професор визначає автономію в конституційному праві як «форму організації державності, при якій держава для врахування національних, історичних, економічних, географічних, релігійних та інших особливостей населення окремих територіальних одиниць надає їм розширені права з питань місцевого управління або забезпечує політичні та культурні запити різних форм цих груп населення шляхом їх екстериторіальної самоорганізації» [2; с.97].

З метою утвердження єдиного підходу до тлумачення терміну «автономія» зробимо спробу сформулювати власне визначення.

Автономія у конституційному праві – це визнання за певною територією чи етнопільнотою, що має національні, історичні, економічні, політичні, соціальні, географічні, культурні, релігійні чи інші особливості, з метою вирішення проблем децентралізації державного управління, запобігання між-етнічним конфліктам, уникнення проблем сепаратизму, збереження та захисту національно-культурної самобутності спільноти, спеціального статусу, який передбачає розширене право на самоврядування та самостійність у вирішенні місцевих питань.

Переважає більшість науковців поділяє автономії на дві великі групи: територіальні та екстериторіальні.

Територіальні автономії бувають політичними та адміністративними, основною відмінністю яких є джерела правової регламентації (політичні автономії досить часто мають власні конституції, адміністративні – статuti) та обсяг повноважень (органам політичних автономій можуть бути притаманні законодавчі повноваження, рішення органів адміністративних автономій завжди мають підзаконний характер).

Екстериторіальна автономія – це така форма національного самовизначення представників певної національно-етнічної

спільноти в межах окремої держави, яка базується на екстериторіальних засадах, не пов'язана зі створенням національних адміністративно-територіальних утворень і передбачає проведення комплексу заходів, спрямованих на збереження й розвиток національної самобутності, мови, культури, звичаїв, традицій та інших національно-культурних цінностей певних спільнот [3; с.239]. Екстериторіальні автономії поділяються на персональні та корпоративні. Персональні автономії утворюються переважно тоді, коли спільноти розселені дисперсно в межах певної країни з метою збереження культури, мови, звичаїв, попередженні дискримінації та асиміляції спільноти. Для корпоративної автономії характерні компактність проживання та лінгвістичні особливості населення, що зумовлюють наявність представницьких органів на загальнодержавному рівні.

Розглянемо практичні приклади моделей автономних утворень у сучасних унітарних країнах Європи.

Іспанія є парламентською конституційною монархією. Конституція Іспанії створила так звану модель «держави автономій». Деякі науковці вважають що є підстави стверджувати про наявність особливої форми національно-територіального устрою Іспанії – унітарної децентралізованої складеної держави [4; с.204]. Територіальний поділ країни складають муніципалітети, провінції та автономні регіони – усі ці територіальні утворення наділені автономією (ст. 137 Конституції Іспанії) [5].

Обсяг автономії регіонів визначається статутами, за юридичною силою – це Органічні закони, що мають статус конституційних, вони закріплюють будову автономій та компетенцію в межах загальнодержавної Конституції [6].

Одним із перших, так званих історичних регіонів, якому було надано особливий статус після прийняття Конституції Іспанії є Каталонія. Цей регіон користується найширшою автономією в державі, характеризується значними лінгвістичними та культурними особливостями, потужним економічним потенціалом і давньою традицією боротьби за свої автономні права та свободи [7; с.17].

Статут про автономію Каталонії було затверджено 1979 року, однак референдумом 2006 року розширено самостійність автономії та затверджено новий Статут. Статтею 1 закріплено статус каталонців як «окремої нації», що здійснює самоврядування у формі Автономного Співтовариства. При цьому, одним із головних критеріїв визначення спільноти як нації стала наявність власної мови – каталонської, яка у новому Статуті отримує статус офіційної, поряд з іспанською (ст.6 Статуту) [6]. Крім того, власними символами Каталонії є герб, гімн та прапор автономії. На думку Тимощука О.О., немає підстав надавати надмірного значення визначенню каталонської мови офіційною та визнанню каталонців нацією. У випадку із мовою лише юридично закріплено об'єктивно існуючу в регіоні мовну ситуацію. Що ж стосується визначення каталонців у новому Статуті як «нації», слід враховувати, що це ніяк не суперечить Конституції Іспанії та ідеї «держави автономій». Ст. 2 Конституції не забороняє використовувати цей термін стосовно співтовариств, які приймають самоврядування, вважається, що співтовариство, визначаючись як нація, складає частину «єдиної іспанської нації» [5]. Використання визначення «нація» в Іспанській конституційній доктрині не означає визнання права на самовизначення і, таким чином, не є порушенням положень ст. 2, щодо питання іспанської неподільності. Однак, новий Статут Каталонії означає крок уперед на шляху до визначення Іспанії як складеної держави, утвореної з різних об'єднаних у єдине ціле націй [4; с.209].

Самоврядування в Каталонії представлено Женералітетом – інституційною системою, яка складається з: парламенту, уряду, президента та двосторонньої комісії «Женералітет центральна влада». Женералітет у рамках своєї виключної компетенції наділений законодавчою, виконавчою владою, уповноважений на укладання конвенцій та угод з іншими регіонами та автономними співтовариствами, може звертатися до Європейського Суду за захистом законних інтересів та прав автономії. Женералітет має право брати участь, висловлювати власну позицію, направляти своїх представни-

ків при укладанні міжнародних договорів у складі представництва Іспанії, причому тільки у тих випадках, коли зміст договорів прямо стосується сфери компетенції Каталонії [6].

Усе ж новий Статут 2006 року недостатньо задовольнив амбіції каталонців, оскільки результати досліджень професора Мічиганського університету Скотта Л. Гріра свідчать про те, що все ще мають місце відкриті прояви націоналізму й сепаратизму серед населення Каталонії, а рух, направлений на ствердження політичної, мовної та культурної ідентичності Каталонії навіть отримав окрему назву – каталанізм [8; р.39]. Свідченням того стали також консультативні референдуми щодо незалежності Каталонії, проведені у 2009-2010 роках. Парламент Каталонії 23 січня 2013 року навіть ухвалив декларацію про суверенітет, яка проголошує Каталонію «суверенним політичним і правовим суб'єктом» та надає право народів Каталонії самостійно визначати своє політичне майбутнє. Однак, за іспанською Конституцією, саме за центральною владою Іспанії залишається вирішальне слово в наданні суверенітету будь-якій провінції, тому ухвалення документа має лише символічне значення [9; с.8].

У цілому, політика Каталонії у сфері розширення автономного статусу має визначальний вплив на розвиток регіоналізму в Іспанії. Каталонський націоналізм демонструє винятково цивілізований характер політичної боротьби і спромігся досягнути визнання своїх автономних прав без застосування військової сили [7; с.13].

Фінська модель автономії представлена Аландськими островами. Це унікальний випадок у міжнародному праві, коли питання визначення статусу території було винесено на розгляд Ради Ліги Націй, яким було вирішено визнати фінський суверенітет над Аландськими островами на правах широкої автономії, а її територію – нейтральною та демілітаризованою. Правове регулювання автономії здійснюється Конституцією Фінляндії та Актом «Про Аландську автономію». Лялюк О.Ю. вважає, що, за своєю суттю, цей акт є статутом Аландських островів, оскільки детально регулює всі питання самовряд-

ної діяльності, однак за юридичною природою він вище, ніж просто спеціальний акт про автономію, про що говорить особлива процедура його прийняття та скасування [10; с.6].

Аландська автономія має власну систему влади, що складається з однопалатного парламенту (Лагтінг), уповноваженого на здійснення законодавчої влади від імені народу Аландів, уряду, якому належать виконавчі функції, губернатора та «делегатії Аландів» – спільного органу автономії та держави [11]. Аландська автономія має власні прапор, герб, громадянство, офіційну мову – шведську та друкує свої поштові марки.

Щодо міжнародної правосуб'єктності, то автономія уповноважена брати участь у переговорах щодо укладання договорів та при формуванні державної позиції Фінляндії у Європейському Союзі, якщо питання стосуються компетенції автономії, а також може делегувати представника, обраного урядом Аландів, у складі представництва Фінляндії в Комітет Регіонів Європейського Союзу [11].

Необхідно відзначити, що Аландські острови набули членства в Європейському Союзі з «особливим статусом», що виявляється у збережених автономією обмеженнях, які поширюються на іноземців та передбачають заборону на заміщення службових посад в Аландії, мати у власності нерухомість на території автономії, працювати в силових відомствах, займатися торгівлею, підприємницькою діяльністю, навіть враховуючи те, що подібні обмеження вступають у суперечність з головною ідеєю Європейського Співтовариства про вільний рух товарів, послуг, капіталів та осіб.

Характеризуючи правовий статус Аландських островів, К. Скарпулла підкреслює, що Аланди мають унікальну модель автономії. По-перше, Аландські острови були безпосереднім об'єктом низки міжнародних договорів. По-друге, форма автономії Аландів видається ближчою до континентального типу, коли регіонам надається доволі широка автономія щодо внутрішніх місцевих питань та певний ступінь міжнародної правосуб'єктності. По-третє, основною метою існування автономного статусу

Аландських островів є захист національної меншини, а також міжнародних конвенцій з прав людини [12; р.95].

Необхідно констатувати, що в останні десятиліття цей випадок привертає дедалі більшу міжнародну увагу як успішний приклад мирного врегулювання сепаратистського конфлікту і такий, що задає найвищі стандарти в практиці захисту прав, свобод та інтересів певної національної меншини [13; с.34].

Розглянемо правовий статус Автономної Республіки Крим (АРК) як невід'ємної складової частини України.

Україна є унітарною державою, яка має у своєму складі адміністративно-територіальну автономію, що є невід'ємною складовою частиною держави та в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання (стаття 134 Конституції України) [14].

Автономія має власну Конституцію, що була прийнята 21 жовтня 1998 року Верховною Радою АРК та затверджена Верховною Радою України Законом від 23 грудня 1998 року. Зміни та доповнення до Конституції АРК вносяться Верховною Радою АРК, однак набирають чинності лише після їх затвердження та офіційного опублікування Верховною Радою України (ст.27 Конституції АРК) [15].

Більшість науковців погоджується з тим, що правове оформлення установчого акта Автономної Республіки Крим у вигляді Конституції є нетрадиційним, оскільки для автономій найпоширенішою формою установчого акта залишається статут [16; с.450]. Конституційно-правова доктрина виходить із того, що Конституція визначає правове становище держави, а у випадку АРК – адміністративно-територіальної одиниці [17, с.195]. Таким чином, є підстави вважати, що назва головного нормативно-правового акту автономії «Конституція» має виключно символічний характер, а невідповідність назви і змісту документа має наслідком неправильне розуміння населенням правової природи територіальної автономії в Україні.

Верховна Рада АРК є представницьким органом автономії. Таке положення відпові-

дає ст.75 Конституції, за якою єдиним органом законодавчої влади в Україні є Верховна Рада України [18; с.103]. Вищим у системі органів виконавчої влади та урядом Автономної Республіки Крим є Рада міністрів АРК. В автономії також діє представництво Президента України.

Автономна Республіка Крим має власні символи: герб, прапор, гімн та столицю (ст.8 Конституції АРК), постійне представництво в столиці України та представництва з питань економічного, соціального, культурного співробітництва в регіонах [15].

У межах своїх повноважень автономія може підтримувати відносини з іншими регіонами України, органами влади, підприємствами, установами, організаціями та об'єднаннями громадян інших держав та їх регіонів, з міжнародними організаціями, однак лише у сферах, чітко визначених ч.3 ст.18 Конституції АРК.

Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами, що входять до єдиної системи судів України (ст.136 Конституції України, ст.40 Конституції АРК).

В Автономній Республіці Крим гарантується збереження багатоманітності культур, що склалися історично на Кримському півострові, створюються умови для їх рівноправного розвитку і взаємозбагачення. Статтею 14 Конституції АРК передбачена можливість утворювати об'єднання, які представляють законні інтереси національних меншинств у сфері національної культури [15].

Магновський І.Й. піднімає питання суттєвих протиріч та особливостей у конституційно-правовому статусі АРК. З одного боку, Кримську автономію не можна віднести до політичної форми територіальної автономії: Автономна Республіка Крим не конституційована як державоподібне утворення і, відповідно, населення Криму не може виступати суб'єктом власної державної влади. Ця обставина зумовлює відсутність інституту громадянства Автономної Республіки Крим, власної системи законодавства та державного статусу органів Автономної Республіки Крим: Верховна Рада АРК є представницьким органом Автономної Республіки Крим, суди, які здійснюють правосуддя в Авто-

номній Республіці Крим, віднесені до єдиної системи судів України тощо. З іншого боку, Автономна Республіка Крим має конституційні характеристики, які, як правило, не притаманні звичайній адміністративно-територіальній автономії. Це, зокрема, офіційна назва Кримської автономії – республіка, яка вказує державоподібну природу автономного утворення, визначений Конституцією Автономної Республіки Крим статус Ради міністрів Автономної Республіки Крим як органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим (ст. 3, 35), а не органу виконавчої влади в Автономній Республіці Крим, що може надати підстави говорити про існування «власної» державної влади Автономної Республіки Крим; наявність «власних» державно-правових символів (зокрема, столиці), які скоріше виступають атрибутом держави чи державоподібного утворення [18; с.106].

Новітній етап у розвитку Автономної Республіки Крим характеризується змінами фактичного становища автономії. 2014 року територія півострову була окупована військами Російської Федерації [19; с.170]. Верховна Рада АРК у режимі відсутності гласності та публічності ухвалила Постанову «Про проведення загальнокримського референдуму» № 1702-6/14 від 6 березня 2014 року. Постановою передбачалося, що на місцевому референдумі буде поставлене питання про возз'єднання Криму з Росією на правах суб'єкта Російської Федерації[20].

Конституційний Суд України за конституційними поданнями виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини 14 березня 2014 року розглянув справу щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про проведення загальнокримського референдуму». Своім рішенням № 2-рп/2014 Суд констатував, що Верховна Рада АРК, ухваливши Постанову № 1702-6/14, порушила конституційний принцип територіальної цілісності України та вийшла за межі своїх повноважень, на цій підставі Постанову визнано неконституційною [21].

Проведений місцевий референдум прямо суперечить статті 73 Конституції України, відповідно до якої, питання про зміну території України вирішуються виключно всеукраїнським референдумом, призначення якого належить до повноважень Верховної Ради України [14].

Офіційну позицію України підтримала міжнародна спільнота. Так, Генеральна Асамблея ООН 27 березня 2014 року на 68-й сесії прийняла резолюцію про підтримку територіальної цілісності України. У тексті резолюції відзначається, що референдум, проведений в АРК та м. Севастополі 16 березня 2014 р., не був санкціонований Україною, тому, не маючи законної сили не може бути основою для будь-якої зміни статусу Автономної Республіки Крим[22].

Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) 21-22 березня 2014 року на 98-й пленарній сесії проаналізувала постанову Верховної Ради АРК про організацію референдуму щодо приєднання території Криму до Російської Федерації на предмет її відповідності конституційним принципам та дійшла до наступних висновків: Конституція України передбачає неподільність країни і не дозволяє проведення будь-якого місцевого референдуму про відділення від України. Це слідує, зокрема, зі статей 1, 2, 73 та 157 Конституції, ці положення у поєднанні з главою X Конституції показують, що заборона поширюється також на Автономну Республіку Крим, Конституцію Криму та не уповноважує Верховну Раду Криму призначати подібний референдум. Крім того, є ряд обставин, які ставлять під питання можливість проведення референдуму 16 березня 2014 відповідно до міжнародних стандартів:

1) на даний момент в Україні відсутній закон, що регулює проведення місцевих референдумів, тому не зрозуміло, відповідно до яких правових норм референдум має здійснюватися;

2) наявність збройних сил на території АРК не сприяла демократичному прийняттю будь-яких рішень, у тому числі шляхом проведення референдуму;

3) міжнародними організаціями були висловлені побоювання щодо свободи слова у Криму;

4) період всього 10 днів між рішенням про призначення референдуму та його проведенням є надмірно коротким;

5) 11 березня Верховна Рада АРК уже прийняла декларацію про незалежність Криму, це породжує сумніви щодо правових наслідків референдуму і нейтралітету влади;

6) питання кримського референдуму не було сформульовано нейтрально, передбачало два варіанти: незалежність Криму чи повернення до Конституції 1992, мала місце відсутність альтернативи – збереження чинної Конституції АРК;

7) будь-якому референдуму про визначення статусу території мають передувати переговори між усіма зацікавленими сторонами, яких у Криму не відбулося[23].

Теперішній фактичний статус Автономної Республіки Крим визначений спеціальним Законом «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» як тимчасово окупованої території, на якій запроваджено особливий правовий режим[24]. Тож, на нашу думку, криза кримської автономії зумовлює необхідність переосмислення та розробки шляхів удосконалення конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим.

Підсумовуючи, слід зазначити, що проведений порівняльний аналіз конституційно-правового статусу автономних утворень та їх органів в унітарних державах Європи та конституційної моделі автономії у складі України свідчить, що якими б повноваженнями не володіли автономні утворення, автономії залишаються складовими частинами унітарної держави, не руйнуючи цілісної території суверенітету цих держав.

Висновки

Українська модель автономії втілює типові характеристики територіальних автономних утворень, розглянутих нами на прикладі Іспанії та Фінляндії: правове регулювання здійснюється загальнодержавною Конституцією та спеціальними законами, автономія має власні представницькі та виконавчі органи, суди входять до загальної судової системи держави, правосуб'єктність автономії у міжнародних відносинах поширюється тільки на питання, що стосуються її

виключної компетенції. У той же час, українська модель автономії містить ряд протиріч та нетипових характеристик. Колізії й прогалини в законодавстві, що визначає статус АРК, лише сприяли виникненню та ескаляції етнополітичного конфлікту у Криму. Зазначені колізії можна подолати шляхом внесення змін до Конституції України, Законів України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим», «Про Автономну Республіку Крим», «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим», «Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим» та інших нормативно-правових актів, що регламентують статус автономії. Приведення у відповідність потребують:

- офіційна назва автономії – Республіка, яка більше притаманна державоподібним утворенням, аніж автономіям;
- Конституція АРК має юридичну силу закону (з огляду на те, яким нормативно-правовим актом вона затверджена), відповідно в ієрархії нормативно-правових актів посідає місце нижче за Конституцію України, отже, назва не відображає сутності документа, тому потребує змін;
- найменування представницького органу автономії – Верховна Рада дублює назву головного законодавчого органу держави – Верховна Рада України, подібні назви більше характерні законодавчим органам держав чи державоподібних утворень, чим не є Автономна Республіка Крим;
- відсутність чіткої правової регламентації підстав та механізму проведення місцевих консультативних і постановляючих референдумів є прогалиною в українському законодавстві, яка має бути заповнена шляхом прийняття спеціального закону;
- законодавством має бути гарантовано максимальні національно-культурні права національним меншинам Криму з метою уникнення міжетнічних конфліктів та відкритих проявів сепаратизму. Це може бути втілено, наприклад, шляхом утворення спеціально уповноваженого спільного органу держави та автономії (за зразком іспанської та фінської моделей автономій).

Література

1. Демків Р.Я. Конституційне право

України: курс лекцій. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 332 с.

2. Мяловицька Н. А. Автономія та її роль у державному будівництві (країни Європи): Монографія. – К.: Логос, 2009. – С. 97.

3. Колісник В.П. Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти: Монографія. – Х.: Фолио, 2003. – 240 с.

4. Тимощук О.О. Розширення автономного статусу Каталонії у складі унітарної Іспанії за новим статутом 2006 р. // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Юридичні науки. – 2007. – Т. 20(59). – № 1. – С. 203-209.

5. Spanish Constitution of 12.29.1978 // BOE (Boletín Oficial del Estado). – Cortes Generales. – A 1978-31229. – № 311.

6. Organic Law, reforming the Statute of Autonomy of Catalonia dated 19 July № 6/2006 // BOE (Boletín Oficial del Estado). – 2006. – № 172

7. Гвоздинський С.Л. Політичний регіоналізм у контексті демократизації Королівства Іспанія: Автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 – Львів, 2011. – 17 с.

8. Scott L. Greer Nationalism and self-government: the politics of autonomy in Scotland and Catalonia. – Albany : State University of New York Press, 2007. – 223 p.

9. Беззуб І. Сепаратизм: сучасні реалії в Європі та Україні // Громадська думка про правотворення. Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. – 2014. – № 3(61). – С. 6-13.

10. Лялюк О.Ю. Конституційно-правовий статус автономних утворень у зарубіжних країнах // Право України. – 2013. – № 6. – С. 242-250.

11. Act on the Autonomy of Åland of 16 August 1991 №1991/1144 // Finland: Mariehamn, 2004. – 32 p.

12. Scarpulla C. Die Verfassungsrahmens für die Autonomie der Åland: Ein Überblick über den Status einer autonomen Region in den Wirren der europäischen Integration. – Mariehamn: Ålands högskola, 2002. – 102 p.

13. Беліцер Н. Територіальні автоно

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається правовий статус інституту автономії в сучасному конституційному праві, а також види автономних утворень, їх характеристика, детально аналізуються моделі автономій в унітарних країнах Європи на прикладі Іспанії, Фінляндії та України. Автор доводить необхідність переосмислення та розробки шляхів удосконалення конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим.

SUMMARY

The article deals with the legal status of the Institute of autonomy in modern constitutional law, types of autonomy and their characteristics. Models of autonomy in unitary European countries are analyzed in detail on the example of Spain, Finland and Ukraine. The author argues the need for rethinking and developing ways of improvement of the constitutional and legal status of the Autonomous Republic of Crimea.

мії: вивчення ситуацій АРК і Фінляндії.–К.: Кримський політичний діалог. Міністерство закордонних справ Фінляндії., 2012. – 44 с.

14. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

15. Закон України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5-6. – Ст. 43.

16. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.

17. Куйбіда В.С. Генеза територіальної організації України : конституційно –правові аспекти: Монографія / В. С. Куйбіда , І. Я. Заяць . – Харків, 2010. – 480 с.

18. Магновський І.Й. Автономна Республіка Крим: перспективи реформування адміністративно-правового статусу територіальної автономії // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. – Юридичні науки. – 2009. – Том 22 (61). – №2. – С. 102-107.

19. Асланов С.А. Дестабілізація етнополітичної ситуації в Автономній Республіці Крим // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. –Одеса: НУ ОЮА, Південноукраїнський центр гендерних дослі-

джень, 2014. – Вип. 52. – С.163-172.

20. Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про проведення загальнокримського референдуму» від 6.03.2014 № 1702-6/14 (визнана неконституційною). – Режим доступу: <http://www.rada.crimea.ua/act/11689>.

21. Рішення Конституційного Суду України від 14 березня 2014 р. № 2-рп/2014 (справа про проведення місцевого референдуму в Автономній Республіці Крим) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 26. – Ст. 766.

22. Resolution adopted by the General Assembly on 27.03.2014 (without reference to a Main Committee (A/68/L.39 and Add.1)). Territorial integrity of Ukraine. – № 68/262. – Mode of access: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_68_262.pdf

23. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Opinion on «Whether the decision taken by the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea in Ukraine to organise a referendum on becoming a constituent territory of the Russian Federation or restoring Crimea's 1992 constitution is compatible with constitutional principles», adopted by the Venice Commission at its 98th Plenary Session (Venice, 21-22 March 2014). – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282014%29002-e>

24. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII // Відомості Верховної Ради України – 2014. – № 26. – Ст. 892.